

Kamil Dąbrowski
Uniwersytet Szczeciński
dabrowski91kamil@gmail.com

Tłumaczenie tekstów aktów prawnych w kontekście ich wielopoziomowości

I. Wprowadzenie

Zachowanie wierności przekładu jest jednym z podstawowych wymogów stawianych współczesnym tłumaczom [Galdia 2013: 78; Platsas 2010: 109; Kodeks Zawodowy Tłumacza Przysięgłego 2019: §17]. Kryterium to nabiera szczególnego znaczenia w przypadku przekładu aktów prawnych, dla których rozumienia zachowanie odpowiedniej precyzji i przejrzystości języka odgrywa kluczową rolę. Znaczenie tych właściwości pogłębia się w kontekście tłumaczeń krajowych aktów prawnych, których prawidłowa interpretacja niejednokrotnie opiera się przede wszystkim na jednoznacznych wynikach wykładni językowej [Germain 2003: 201]. Zarazem nie można jednak pomijać, że niekiedy nawet klarowna wykładnia językowa nie wyklucza obowiązku zastosowania funkcjonalnych czy systemowych dyrektyw wykładni. Na przykład w polskiej nauce teorii prawa niemal powszechnie wskazuje się na obowiązek każdorazowego korzystania ze wszelkich istniejących dyrektyw wykładni prawa [Zieliński *et al.* 2009: 25-27]. Z kolei w literaturze francuskiej zakłada się, że w sytuacji jasności tekstu powinno się go stosować bezpośrednio, pomijając zarazem jego interpretację [Germain 2003: 201]. Opisywane zróżnicowanie założeń

teorii wykładni prawa sprawia, że nawet równoważny językowo przekład tekstu aktu prawnego nie gwarantuje tożsamy lub chociażby zbliżonych wyników jego stosowania. Tym samym otwarte staje się pytanie, do czego powinno się odnosić wspomnianą wierność przekładu tekstu aktów prawnych. Pomimo pewnych intuicji jasna odpowiedź na tak sformułowane pytanie nie wydaje się bowiem całkiem jednoznaczna.

Pamiętając, że tłumaczenie tekstu aktów prawnych wymaga równoległej wiedzy z zakresu teorii prawa, teorii języka oraz teorii przekładu [Joseph 1995: 14], przyznać należy, iż wierność przekładu może być oceniana przy uwzględnieniu dorobku tych trzech odrębnych gałęzi nauk. Stąd też, dzieląc powyższe założenie, niniejsza praca zmierzać będzie do przedstawienia sposobu rozumienia cechy wierności przekładu z perspektywy nauk prawnych. W tym zakresie praca korzystać będzie przede wszystkim z dorobku polskiej nauki teorii prawa, której konkluzje – mając uniwersalny charakter – mogą zarysować nową optykę badawczą wypuklającą znaczenie problematyki tłumaczeń aktów prawnych nie tylko jako szczególnego problemu językowego, ale również problemu prawnego. W tym kontekście wyraźnie zatem należy wskazać, że celem badawczym niniejszego artykułu jest udowodnienie, iż problematyka tłumaczeń aktów prawnych winna być oceniana przede wszystkim jako problem prawny, gdyż wymaga ona – w pierwszej kolejności – rozstrzygnięcia określonych zagadnień prawnych. Konkluzję tę potwierdza przy tym – podzielane za szczecińsko-poznańską szkołą teorii prawa – założenie, że każde rozumienie tekstu prawnego wymaga jego interpretacji [Zieliński 2011: 20-21]. Tym samym niezależnie od tego, czy jego odbiorcą jest sędzia, radca prawny czy tłumacz, przyjąć należy, że rozumienie tekstu prawnego przez każdą z tych osób wymaga dokonania przez nich jego wykładni.

Należy przy tym zauważyć, że sygnalizowany problem badawczy ma istotne znaczenie dla praktyki stosowania prawa. Znaczna mobilność jednostek oraz wielość właściwych im systemów prawnych sprawiają bowiem, że coraz więcej przykładów relacji społecznych ma charakter ponadnarodowy. W konsekwencji też coraz częściej sądy krajowe zmuszane są do oceny prawnej tego typu stosunków nie tylko z perspektywy ich krajowych regulacji prawnych, ale również przy uwzględnieniu norm zagranicznych porządków prawnych. Potwierdzeniem tej tendencji są nie tylko przepisy różnorodnych systemów prawa krajowego, ale również

regulacje prawa unijnego (Rozporządzenie UE Rzym I¹ oraz Rozporządzenie UE Rzym II²), które wyraźnie nakazują organom państw członkowskich stosowanie norm zagranicznych aktów prawnych. W tej sytuacji ustalenie odpowiednich gwarancji jednolitości stosowania tłumaczonych aktów prawnych wydaje się ważną formą ochrony poczucia pewności prawa wśród jednostek.

II. Wielopoziomowość tekstów prawnych

Rozumienie tekstu prawnego niemal zawsze zależy w pewnym zakresie od założeń przyjmowanych przez osobę interpretatora. Uznawane przez niego wzorce interpretacyjne, określone systemy wartości czy cele podejmowanej interpretacji silnie oddziałują bowiem również na jej wyniki [Chroma 2008: 7]. Słusznie zatem przyjmuje się, że rozumienie każdego tekstu prawnego zależy zarówno od uwarunkowań kulturowych [Zieliński 2012: 79-95], jak i od tego, czego poszukuje w nim interpretator [Sarkowicz 1995: 64]. Konsekwentnie w polskiej doktrynie prawniczej przyjmuje się obecnie założenie o wielopoziomowości tekstu prawnego, które uznaje, że ten sam akt prawny – zależnie od preferencji odbiorcy – może być nośnikiem różnych kategorii informacji, czego następstwem może być również różne rozumienie tego samego tekstu prawnego. Traktując powyższe założenie jako pewien punkt wyjścia, należy zaznaczyć, że w polskiej nauce teorii prawa wyróżnia się obecnie trzy poziomy rozumienia tekstu aktu prawnego.

Pierwszy z nich, opisywany mianem poziomu deskryptywnego, tworzony jest poprzez informacyjne czytanie znaczenia tekstu aktu prawnego. W jego ramach uwaga interpretatora ukierunkowana jest na odtworzenie tych elementów świata zewnętrznego, o których tekst opowiada. Nie chodzi przy tym o opis świata rzeczywiście istniejącego, lecz o obraz świata projektowanego przez prawodawcę [Maczak 2014: 1]. W tym ujęciu tekst aktu prawnego charakteryzuje się wręcz jako szczególny przykład tekstu literackiego, który stanowi fikcyjny opis osób, rzeczy, zdarzeń i zachowań

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz. U. UE L. 2008, Nr 177 poz. 6).

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 864/2007 z dnia 11 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II) (Dz. U. UE L. 2007, Nr 199, poz. 40).

istniejących w wyidealizowanym świecie racjonalnego prawodawcy. Konsekwentnie deskryptywny poziom rozumienia tekstu aktu prawnego jest przede wszystkim przedmiotem zainteresowania językoznawców, którzy badają tego typu utwory z perspektywy ich składni, specyficznej leksyki czy interpunkcji. Poziom deskryptywny polega więc na tzw. informacyjnym czytaniu tekstu prawnego skupiającym się na elementach świata, o którym dany tekst prawny opowiada [Jabłoński 2018: 32].

Drugim poziomem rozumienia tekstu aktu prawnego jest poziom normatywny, który koncentruje się na rekonstrukcji na jego podstawie wiążących wzorców określonego postępowania. W tym ujęciu rozumienie tekstu aktu prawnego wymaga nie tylko jego językowego odczytania, ale także zastosowania odpowiednich reguł wykładni – w tym funkcjonalnej i systemowej – służących wydobyciu zakodowanych w akcie prawnym nakazów bądź zakazów określonego zachowania [Jabłoński 2020: 43-44; Jopek-Bosiacka 2019: 27]. Należy przy tym zauważyć, że normatywny – zwany niekiedy również dyrektywalnym – poziom rozumienia tekstu aktu prawnego wydaje się najbliższy ogólnej idei prawa, która – niezależnie od szczegółowych koncepcji jej pojmowania – najpełniej wyraża się w dostarczaniu określonych wzorców zachowania, a więc norm postępowania. Nie powinno zatem dziwić, że to właśnie ten sposób rozumienia tekstu prawnego jest najczęstszym przedmiotem zainteresowania praktyków stosowania prawa.

Trzeci poziom rozumienia tekstu aktu prawnego określa się mianem poziomu presupozycji, a wyraża się on w postrzeganiu tekstu aktu prawnego jako źródła informacji o stosunkach i problemach społecznych istniejących w momencie jego tworzenia. Poziom ten zawiera zatem informacje o rzeczywistości społecznej oparte na wiedzy posiadanej przez prawodawcę w momencie tworzenia tekstu aktu prawnego [Smolak 2011: 44-45]. Zakłada się bowiem, że skoro język prawny jest specyficznym wytworem kultury każdego państwa, to może on również pełnić funkcję swoistego nośnika informacji o niej [Pennicino 2010: 25; Stolze 2013: 9]. W konsekwencji za każdym razem, gdy prawodawca reguluje określone kwestie czy też używa konkretnego słownictwa, przesyła także informacje o współczesnym dla niego świecie. Stąd też na przykład, normując zasady obrotu kryptowalutami, wskazuje on nie tylko na istnienie tego typu instrumentów finansowych, ale również na masowy charakter problemów związanych z ich obrotem. Z kolei odnajdując regulację opisującą małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, domniemywać można, że w chwili

tworzenia takiej regulacji małżeństwami nie tylko nie były związki jednopłciowe, ale również – przynajmniej zdaniem prawodawcy – funkcjonowały określone wartości czy odczucia społeczne, które uzasadniały takie ograniczenie zakresu desygnatów nazwy „małżeństwo” [Smolak 2011: 50]. Na tym tle nie powinno zatem dziwić, że rozumienie tekstu aktu prawnego na poziomie presupozycji jest najczęściej przedmiotem refleksji historii i socjologii prawa. Nie oznacza to jednak, że jest on całkiem nieistotny także dla praktyki stosowania prawa. Jak podnosi się bowiem w literaturze, poziom presupozycji jest przydatny dla interpretatora, gdy usiłuje on zrozumieć ducha badanego tekstu prawnego [Sarkowicz 1998b: 140-141], co bywa szczególnie pomocne przy rozstrzyganiu tzw. *hard cases*.

W tym miejscu należy podkreślić, że opisywane poziomy rozumienia tekstu aktu prawnego nie tyle wykluczają się, ile – poniekąd konkurując o uwagę interpretatora – zdają się dopełniać. Warto bowiem pamiętać, że są one odczytywane z jednolitego tekstu prawnego i jedynie dzięki aktywności interpretacyjnej czytelnika zostają z niego wyodrębnione i uporządkowane wedle pewnych reguł, różnych dla każdego poziomu interpretacyjnego [Sarkowicz 1998a: 265]. Dlatego też zależnie od tego, czym interesuje się interpretator, stawiać będzie on sobie różne problemy badawcze i stosować będzie różne sposoby ich rozwiązywania [Sarkowicz 1995: 64], o czym również nie powinno się zapominać przy tłumaczeniu danego aktu prawnego.

Nadto należy zauważyć, że zarysowane rozróżnienie poziomów rozumienia tekstu aktu prawnego wydaje się uniwersalne. Chociaż opracowano je w kontekście rozważań przedstawicieli polskiej nauki teorii prawa, to jego założenia i konkluzje wydają się aktualne dla ogółu współczesnych systemów prawnych. Przy zachowaniu znacznej neutralności względem różnorodnych modeli interpretacji prawa – w tym koncepcji intencjonalnych i tekstualnych – opisywane podejście odczytywania tekstów aktów prawnych może być stosowane niezależnie od indywidualnie akceptowanych wzorców wykładni. Korzystanie z opisanej koncepcji także w kontekście analizy problematyki tłumaczeń aktów prawnych nie powinno zatem budzić wątpliwości.

III. Tłumaczenie aktów prawnych w kontekście ich wielopoziomowości

Akceptacja założenia o wielopoziomowości tekstu aktów prawnych skłania do postawienia pytania o to, na jakim poziomie ich tłumaczenie powinno spełniać wymóg ekwiwalentności, a w konsekwencji także, na jakim poziomie winno być dokonywane samo tłumaczenie. Odpowiedź na tak postawione pytania nie wydaje się całkiem jednoznaczna, nawet pomimo akceptacji założenia, że w przekładzie prawniczym chodzi bardziej o przekazanie znaczenia niż konkretnych słów [Rotman 1995: 193; Kaczmarek, Matulewska 2008: 85]. Wszak każdy z wyróżnianych poziomów tekstów aktów prawnych ma poniekąd własne znaczenie, ujawniane zależnie od woli i potrzeb konkretnego interpretatora. Założenie takie odpowiada przy tym – podnoszonemu już w literaturze – zróżnicowaniu funkcji tekstu prawnego, który przez różne kategorie czytelników może być odmiennie odczytywany [Berūkštienė 2016: 97], co w konsekwencji różnie może kształtować też jego właściwe tłumaczenie.

Należy zauważyć, że tłumaczenie różnych poziomów tekstu aktu prawnego zdaje się skłaniać do stosowania różnych technik przekładu. O ile bowiem przekład poziomu deskryptywnego koncentruje się na transferze słów, o tyle celem przekładu poziomu normatywnego jest bardziej transfer ich znaczenia [Platsas 2010: 109]. Stąd też o ile translacja na poziomie deskryptywnym zdaje się skupiać na zachowaniu syntaktycznej i ogólnosemantycznej spójności tekstu, o tyle priorytetem przekładu poziomu normatywnego wydaje się przekaz treści obecnych w tekście słów, w tym również poprzez usunięcie ich pewnej nieostrości lub wieloznaczności, w celu umożliwienia rekonstrukcji jednoznacznej normy postępowania. Natomiast w przypadku tłumaczenia poziomu presupozycji kluczowe jawi się przede wszystkim zachowanie specyfiki oryginalnej składni oraz terminologii, w tym użycie – obecnych w tekście – archaizmów (takich jak „notarjusz” zamiast „notariusz”³) czy innowacji fonetycznych, gramatycznych, leksykalnych czy składniowych.

Konsekwentnie też również sam akt przekładu tekstu aktu prawnego zdaje się korzystać z nieco innych technik translacji. Koncentrując się na przekazie słów, przekład poziomu deskryptywnego zachęca do korzystania z technik tłumaczenia dosłownego (*verbatim translation*) [Meredith 1979:

³ Zob. art. 75 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (Dz. U. 2022, poz. 282).

57; Mannoni 2016: 108]. Z kolei dążąc do wiernego przekładu aktu na poziomie normatywnym, konieczne wydaje się stosowanie technik tłumaczenia kontekstowego [Jopek-Bosiacka 2013: 117], używanie funkcjonalnych i treściowych odpowiedników czy tzw. technik ekspansji lub transpozycji [*ibidem*: 119-120].

Obrazując powyższe rozważania za pomocą konkretnego przykładu, można odwołać się do prostego przepisu, zgodnie z którym „Zwalnia się z podatku od nieruchomości domy mieszkalne”. Założmy przy tym, że – aktualnie – obecne w nim określenie „domy mieszkalne” interpretowane jest rozszerzająco jako obejmujące nie tylko budynki przeznaczone na cele mieszkalne, ale również inne nieruchomości wykorzystywane w tym celu, w tym zwłaszcza mieszkania. W tym świetle może zastanawiać, w jaki sposób sformułowanie takie winno być przetłumaczone na język angielski. Na poziomie deskryptywnym wydaje się, że najwłaściwsze byłoby posłużenie się sformułowaniem „house” albo „residential house” i dopuszczenie, aby dopiero interpretator w procesie egzegezy odstąpił od wąskiego ujęcia tych pojęć. Zakładając natomiast adekwatność tłumaczenia na poziomie normatywnym, właściwsze byłoby posłużenie się sformułowaniem „residential houses or apartments” czy – po prostu – „properties used as home”. W ten sposób gwarantuje się bowiem jednolitość rozumienia normy prawnej rekonstruowanej tak z tekstu oryginału, jak i z tekstu tłumaczenia. Nie dążąc do ostatecznej oceny właściwego poziomu tłumaczenia aktów prawnych, zarysowanie powyższego przykładu pozwala zilustrować następstwa tłumaczenia jednolitego tekstu aktu prawnego na różnych jego poziomach.

Innym przykładem obrazującym znaczenie powyższych uwag może być tłumaczenie art. 100 ust. 1 Konstytucji, który stanowi: „Kandydatów na posłów i senatorów mogą zgłaszać partie polityczne oraz wyborcy”⁴. Jego tłumaczenie na poziomie deskryptywnym winno zatem brzmieć: „Candidates for Deputies and Senators may be nominated by political parties and voters”. Mimo to na stronie Sejmu przepis ten tłumaczony jest w następujący sposób: „Candidates for Deputies and Senators may be nominated by political parties or voters”⁵. Można przy tym domniemywać, że użycie funktora alternatywy wiąże się z uwzględnieniem przez tłumacza – przypisywanego na poziomie normatywnym – znaczenia spójnika

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, Nr 78 z późn. zm.).

⁵ Zob. [online] <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>, 28 IX 2024.

„oraz”, który doktryna wiąże w tym przypadku z pełnieniem funkcji enumeracyjnej [Radziejewicz 2019: 317]. Świadczy to o dokonaniu tłumaczenia na poziomie normatywnym, co ma zapewnić jednolitość norm odczytywanych z tłumaczenia oraz tłumaczonego tekstu aktu prawnego.

Na tym tle warto również wyrazić zaufanie, że zróżnicowanie poziomów tłumaczenia tekstu aktu prawnego ma znaczenie dla praktyki prawniczej. Tłumaczenie tekstu na poziomie normatywnym pozwala na łatwiejszą rekonstrukcję normy prawnej w kształcie rzeczywiście obowiązującym w systemie prawnym. Tym samym ułatwia się zachowanie odpowiedniego standardu jednolitości stosowania prawa, co często wiąże się ze szczególnymi trudnościami w przypadku konieczności interpretacji zagranicznego aktu prawnego bez znajomości jego szerszego kontekstu normatywno-ustrojowego. Równolegle jednak nie można pomijać, że tego typu tłumaczenie otwiera się na istotne ryzyko dezaktualizacji. Zmiana sposobu rozumienia określonych przepisów, w tym zwłaszcza odstępnie – przez doktrynę lub orzecznictwo – z rozszerzającej lub zawężającej wykładni zakresu desygnatów używanych w nim nazw, sprawiać może bowiem, że dotychczas prawidłowe tłumaczenie traci swój przymiot wierności, a wręcz staje się niepoprawne.

Powyższe może sugerować tłumaczenie aktów prawnych na poziomie deskryptywnym, co – sprzyjając zachowaniu cechy ich trwałości – obciążałoby przede wszystkim podmiot stosujący prawo ciężarem ostatecznych decyzji interpretacyjnych. Niejasna jednak wydaje się wówczas kwestia ustalenia, czy stosowane przezeń dyrektywy wykładni winny być charakterystyczne dla systemu i języka tekstu oryginału, czy też winny być one właściwe dla systemu i języka tłumaczenia. Zarazem musiałoby zastanawiać, czy celowe byłoby tłumaczenie aktu prawnego, gdyby jego stosowanie wymagało znajomości szczegółowych dyrektyw jego egzekucji właściwych dla „oryginalnego” systemu prawnego. Równie niejasna wydaje się też odpowiedź na pytanie, czy dostosowanie tekstu aktu prawnego do dyrektyw języka tłumaczenia nie wymagałoby jego tak daleko idącego przekształcenia, że w istocie mielibyśmy do czynienia z tłumaczeniem na poziomie normatywnym, a nie deskryptywnym. Przedstawione pytania wpisują się przy tym w opisywany w literaturze dylemat wyboru pomiędzy tłumaczeniem zorientowanym na tekst źródłowy a tłumaczeniem zorientowanym na odbiorcę tekstu. O ile bowiem w tym pierwszym przypadku język i sposób tłumaczenia powinien dostosowywać się do tekstu źródłowego, o tyle w drugim to tekst źródłowy powinien adaptować się

do wymogów języka tłumaczenia [Baaij 2018: 109]. I choć dylemat ten bywa różnie rozstrzygany, to jednak niemożliwe wydaje się sformułowanie w tym zakresie ogólnej konkluzji co do właściwego sposobu i poziomu tłumaczenia tekstów aktów prawnych.

IV. Zakończenie

Mimo że niniejsze uwagi nie stanowią kompleksowego opracowania problemu tłumaczenia aktów prawnych, to jednak – stanowiąc pewien głos w dyskusji nad tym zagadnieniem – skłaniają do sformułowania kilku ważnych konkluzji. Po pierwsze, przyjęć należy, że punktem wyjścia dla każdego tłumaczenia tekstu aktu prawnego winno być przede wszystkim rozstrzygnięcie poziomu tłumaczenia tekstu prawnego. Po drugie, należy przy tym także postulować, by oznaczenie poziomu tłumaczenia aktu prawnego było jasno dostrzegalne także dla jego odbiorcy, aby ten ostatni był świadomy tego, jak daleko idącej interpretacji winien poddawać badany tekst. Po trzecie, warto również zaproponować, by tłumaczenia aktów prawnych – podejmowane na poziomie normatywnym – zawierały – podobnie jak teksty ujednolicone aktów prawnych – jasne oznaczenie wskazujące, np. „tłumaczenie aktualne według stanu na dzień...”, co pozwalałoby na ocenę aktualności danego tłumaczenia.

BIBLIOGRAFIA

- Baaij, C.J.W. (2018), *Legal Integration and Language Diversity: Rethinking Translation in EU Lawmaking*, Oxford.
- Berūkštienė, D. (2016), „Legal discourse reconsidered: Genres of legal texts”, *Comparative Legilinguistics*. 28: 89-117, <https://doi.org/10.14746/cl.2016.28.5>.
- Chroma, M. (2008), *Semantic and Legal Interpretation: Two Approaches to Legal Translation*, [w:] Vijay K. Bhatia, Christopher N. Candlin, Paola E. Allori, red. *Language, Culture and the Law: The Formulation of Legal Concepts across Systems and Cultures*, Bern, 303-316, *Linguistic Insights*, 64.
- Galdia, M. (2013), „Strategies and tools for legal translation”, *Comparative Legilinguistics*. 16: 77-94, <https://doi.org/10.14746/cl.2013.16.6>.
- Germain, C.M. (2003), „Approaches to statutory interpretation and legislative history in France”, *Duke Journal of Comparative & International Law*. 13: 195-206.

- Jabłoński, P. (2018), „O deskryptywnym poziomie interpretacji tekstu prawnego”, *Studia Prawno-Ekonomiczne*. CVI: 29-53, <https://doi.org/10.26485/SPE/2018/106/2>.
- Jabłoński, P. (2020), „O ideologicznym poziomie interpretacji tekstu prawnego”, *Przegląd Prawa i Administracji*. CXXII: 39-54, <https://doi.org/10.19195/0137-1134.122.3>.
- Jopek-Bosiacka, A. (2013), „Comparative law and equivalence assessment of system-bound terms in EU legal translation”, *Linguistica Antverpiensia. New Series*. 12: 110-146, <https://doi.org/10.52034/lanstts.v12i.237>.
- Jopek-Bosiacka, A. (2019), *Teoretycznoprawne i logiczne uwarunkowania przekładu prawnego*, Warszawa, *Monografie*.
- Joseph, J.E. (1995), *Indeterminacy, Translation and the Law*, [w:] Marshall Morris, red. *Translation and the Law*, Amsterdam-Philadelphia, 13-36.
- Kaczmarek, K., Matulewska, A. (2008), „Wykładnia normy prawnej a metodologia przekładu”, *Rocznik Przekładoznawczy*. 3-4: 81-94, <https://doi.org/10.12775/RP.2008.005>.
- Kodeks zawodowy tłumacza przysięgłego 2019, [online] https://tepis.org.pl/wp-content/uploads/2020/02/Kodeks_zawodowy_t%C5%82umacza_przysięg%C4%99g%C5%82ego_2019.pdf, 7 XI 2024.
- Mannoni, M. (2016), „Challenging the existence of legal translation: A comprehensive translation theory”, *Comparative Legilinguistics*. 26: 99-123, <http://dx.doi.org/10.14746/cl.2016.26.05>.
- Matczak, M. (2014), *Tekst prawny jako opis świata możliwego. Rozważania wstępne o modelu interpretacji prawniczej*, [online] <https://dspace.uni.lodz.pl:8443/xmlui/handle/11089/35311>, 5 XI 2024.
- Meredith, R.C. (1979), „Some Notes on English Legal Translation”, *La traduction juridique*. 24: 54-67, <https://doi.org/10.7202/003635ar>.
- Pennicino, S. (2010), „Legal reasonableness and the need for a linguistic approach in comparative constitutional law”, *Comparative Legilinguistics*. 2: 23-35.
- Platsas, A.E. (2010), „Making our law students comprehend foreign legal terminology: The quest for identifying function, context, the semainon and the semainomenon in the teaching of comparative law”, *Comparative Legilinguistics*. 2: 105-117, <https://doi.org/10.14746/cl.2010.2.09>.
- Radzewicz, P. (2019), *Komentarz do art. 100*, [w:] Piotr Tuleja, red. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa, 317-318, *Komentarze*.
- Rotman, E. (1995), „The Inherent Problems of Legal Translation: Theoretical Aspects”, *Indiana International & Comparative Law Review*. 6: 187-196.

- Sarkowicz, R. (1995), *Poziomowa interpretacja tekstu prawnego*, Kraków, *Rozprawy Habilitacyjne – Uniwersytet Jagielloński*, 290.
- Sarkowicz, R. (1998a), *O rozumieniu spójności w interpretacji prawniczej*, [w:] Mirosław Kocoł, Wiesław Lang, red. *Teoria prawa. Filozofia prawa. Współczesne prawo i prawoznawstwo*, Toruń, 263-272.
- Sarkowicz, R. (1998b), *W duchu Orygenesesa. Szkic pewnej koncepcji interpretacji tekstu prawnego*, [w:] Henryk Rot, red. *Struktura i funkcje teorii państwa i prawa. Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Teoretyków Państwa i Prawa, Karpacz 17-18.1989*, Wrocław, 120-144.
- Smolak, M. (2011), „Presupozycje ontologiczne tekstu prawnego”, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. 4: 41-51.
- Stolze, R. (2013), „Translation and Law”, *SYNAPS*. 28: 3-13.
- Zieliński, M., Bogucki, O., Choduń, A., Czepita, S., Kanarek, B., Munczewski, A. (2009), „Zintegrowanie polskich koncepcji wykładni prawa”, *Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny*. 4: 23-39.
- Zieliński, M. (2011), „Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa”, *Pa-lestra*. 3-4: 20-30.
- Zieliński, M. (2012), *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa, *Seria Akademicka*.

STRESZCZENIE

Niniejsza praca podejmuje temat tłumaczenia tekstów aktów prawnych z perspektywy założenia o ich wielopoziomowości. Podkreślana w doktrynie prawniczej potrzeba rozróżnienia warstwy deskryptywnej, normatywnej oraz presupozycji aktów prawnych wydaje się bowiem silnie oddziaływać na – przyjmowane przez tłumacza – techniki przekładu. Wychodząc z tego założenia, autor ostatecznie formułuje tezę, że kształt stosowanych w tym zakresie technik przekładu wpływa również na praktykę interpretacji i stosowania aktów prawnych, co skłania do formułowania postulatu co do oznaczania warstwy tłumaczenia aktu prawnego.

SŁOWA KLUCZOWE: wielopoziomowość tekstów aktów prawnych, przekład prawniczy

ABSTRACT**Translation of legal acts in the context of their multi-level nature**

The main aim of the article is to discuss the problem of translating legal texts from the perspective of their multi-level nature. The need to distinguish the descriptive, normative, and presuppositional layers of legal acts, emphasized in legal doctrine, seems to strongly impact the translation strategy adopted by the translator. Starting from this assumption, the author finally formulates the thesis that the shape of the strategy mentioned earlier also affects the practice of interpretation and application of legal acts, which leads to formulating a postulate regarding the marking of the translation layer of a legal act.

KEYWORDS: multi-level of legal acts, legal translation